

ว่าด้วย “ความเป็น นักวิชาการ”*

ไกรยุทธ อิตยาคินันท์

คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*จุดเริ่มต้นของบทความนี้เกิดขึ้นหลายปีแล้วเมื่อผู้เขียนได้พบได้รู้จักพฤติกรรมของเพื่อนร่วมอาชีพทั้งที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกันและที่สอนหนังสืออยู่ตาม (มหา)วิทยาลัยต่าง ๆ ในเมืองไทย ทั้งของรัฐและของเอกชน ชวนให้เกิดความคิดคำนึง (reflections) เสมอมา เกี่ยวกับความเป็นอาจารย์ที่ดีและความเป็นนักวิชาการ แต่แรงกระตุ้นที่ทำให้บทความนี้เป็นข้อเขียนขึ้นมาเมื่อได้มีโอกาสอ่านข่าววิจัยที่ว่า คุณลักษณะที่เหมาะสมของอาจารย์ในสายตาของ คณบดีหัวหน้าภาควิชา อาจารย์ นิสิตเก่าและนิสิตปัจจุบันเน้นการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ และการสอนการถ่ายทอดที่ดี เนื้อหาหลักของบทความนี้ก็ได้เผยแพร่ในบทความชื่อ “มาเป็น ‘นักวิชาการ’ กันเถอะ” สารสภาคณาจารย์ ฉบับที่ 4 ปีที่ 13 มีนาคม 2527 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ในสังคมไทย ผู้ที่ไม่ได้ทำงานในมหาวิทยาลัย เมื่อได้รับการเรียกขานด้วยคำว่า “อาจารย์” ก็รู้สึกตัวเองได้รับเกียรติเป็นอย่างยิ่ง และภาคภูมิใจที่มีผู้อื่นยกย่องว่า “มีความรู้” ในแขนงที่ประกอบอาชีพ อันเป็นนัยของคำดังกล่าว สภาพของ “การมีความรู้” นี้ไม่ใช่ประเด็นที่ผู้ถูกเรียกขานว่า “อาจารย์” จะพึงกังวลสำหรับผู้ที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการประสิทธิ์ประสาท “ความรู้” นั้น จำนวนมากทีเดียวไม่รู้สึกรับผิดชอบและไม่สะกิดใจที่ถูกเรียกขานว่า “อาจารย์” เพราะถือว่าเป็นชื่อตำแหน่งชื่ออาชีพ บ้างอาจมีความภูมิใจเพราะความเชื่อที่มีมานานแล้วในเมืองไทยว่า การเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเป็นอาชีพที่มีเกียรติมาก มีจำนวนน้อยมากทีเดียวที่กังวลและถามไถ่ตัวเองว่า ความเป็นอาจารย์นั้น สื่อความหมายอะไร มีเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตัวอะไรบ้าง และตัวเองมีความเป็นอาจารย์มากน้อยเท่าไร

โดยที่ประเทศไทยก็มี “อาจารย์” มากขึ้นเรื่อย ๆ ตามสัดส่วนการขยายตัวของมหาวิทยาลัย ถ้าอาจารย์ที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ นี้ ไม่รู้ว่า ความเป็นอาจารย์สื่อพฤติกรรมที่ควรแสดงออกอะไรบ้าง และอาจารย์ที่ดีนั้น ควรมีคุณลักษณะที่จำเป็นประการใด สถานการณ์ในระดับอุดมศึกษาของเมืองไทยจะอยู่ในสภาพที่วิกฤตอย่างแน่นอน ในเมื่ออาจารย์จัดได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลชั้นนำในสังคมยังไม่ว่าอาจารย์ควรมีพฤติกรรมอะไร โอกาสที่ประเทศไทยจะมีอาจารย์ที่ดีในระดับอุดมศึกษาก็คงไม่มีเอาเลย สภาพเช่นนี้ ก็น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งในเรื่องคุณภาพของการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และเมื่อคุณภาพของการศึกษาในระดับนี้อยู่ในระดับต่ำแล้ว เราจะมีความหวังอะไรกันในระดับคุณภาพของคนในประเทศ โดยเฉพาะในหมู่ผู้ที่ผ่านอุดมศึกษา

อาจารย์ที่ดีในมหาวิทยาลัยมีหน้าตาเป็นอย่างไร

นั้น คงยากที่จะหาข้อยุติเด็ดขาด แต่หากจะพิจารณาในลักษณะกว้างโดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ ๆ แล้ว ก็พอกล่าวได้ว่า องค์ประกอบหลักของการเป็นอาจารย์ที่ดีในมหาวิทยาลัย น่าจะเป็นการมี “ความเป็นนักวิชาการ” ในตัวอาจารย์เป็นสถานแรก จุดเริ่มต้นของการแสวงหาข้อยุติสำหรับการเป็นอาจารย์ที่ดี จึงควรเป็นการทำความเข้าใจกันว่า “ความเป็นนักวิชาการ” นั้นคืออะไร

อาจารย์ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาจไม่เคยให้เวลากับการศึกษาค้นหาความหมายของ “ความเป็นนักวิชาการ” เลยก็ได้ หรืออาจจะเคยคิดบ้างแต่ก็เพียงชั่วขณะเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพราะอาจารย์ทั้งหลายในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เลือกอาชีพเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโดยไม่ตั้งใจ เพราะบังเอิญเรียนดี ได้เกียรตินิยม อาจารย์ท่านก็เลยชวนให้อยู่เป็นอาจารย์ หรือเพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่ทำเป็นงานอดิเรกได้ สามารถใช้เวลาว่างไปบริหารธุรกิจ ไปรับจ้างวิจัย ไปเขียนแบบ ไปตรวจบัญชี ไปแนะนำนักการเมือง หรือไปเป็นนักการเมืองเสียเอง หรือเพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่มีทุนเรียนต่อเมืองนอกมากที่สุด เมื่อเรียนจบแล้วก็ลาออกที่หลังไปทำงานในภาคเอกชนด้วยเงินเดือนห้าเท่าสิบเท่าของอาชีพอาจารย์ หรือเพราะโชคดี สอบชิงทุนได้ จำใจต้องเป็นอาจารย์ตามข้อสัญญา แต่ก็พร้อมที่จะเลิกอาชีพนี้ทันทีที่มีโอกาส หรือเพราะบังเอิญสอบได้ ในขณะที่ไม่มีอาชีพอื่นให้เลือกอีกแล้ว น้อยรายนักที่เลือกเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเพราะใจรัก ใจศรัทธาต่ออาชีพ และยังน้อยลงไปอีกที่รู้ว่า อาชีพอาจารย์ที่ตนได้เลือกแล้วนั้นมีภาระหน้าที่อะไรบ้าง นอกจากยืนหน้าชั้น พูดให้หมดชั่วโมง แล้วก็ตรวจการบ้านตรวจข้อสอบ

คนที่ตั้งใจเป็นอาจารย์ก็คงอยากเป็นอาจารย์ที่ดี ถ้าตระหนักอย่างซึ่งแล้วว่า อาจารย์ที่ดีเป็นอย่างไร ฉะนั้นนั้น คนที่เป็นอาจารย์ก็คงอยากเป็นนักวิชาการ ถ้าการเป็นนักวิชาการคือคุณสมบัติพื้นฐานประการหนึ่ง

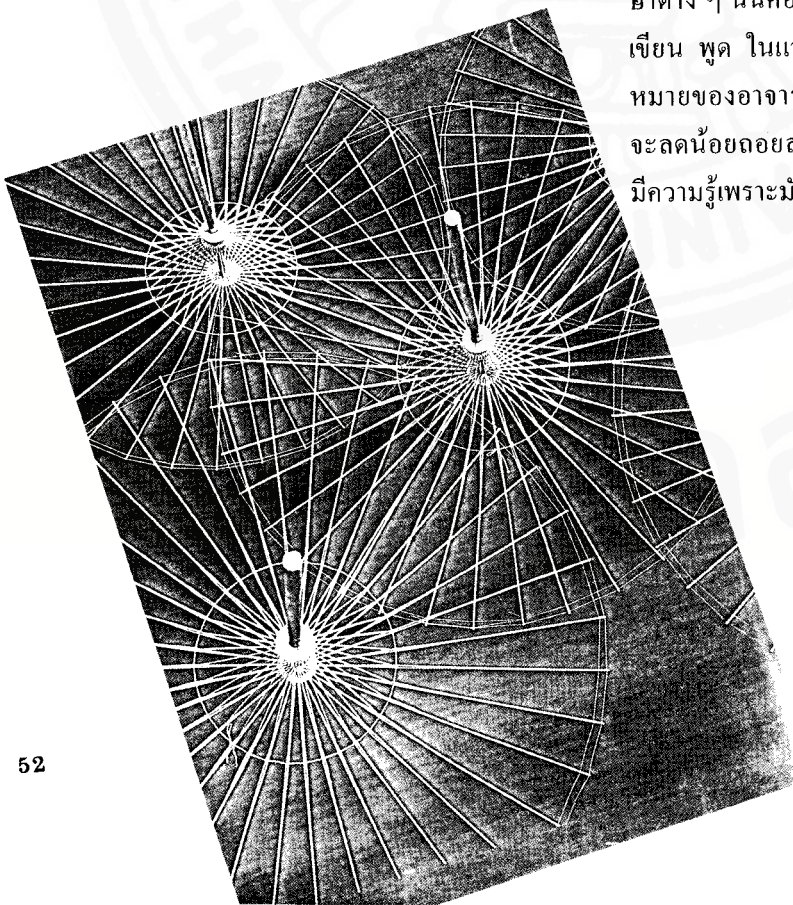
ของการเป็นอาจารย์ การที่อาจารย์ส่วนใหญ่ในเมืองไทยยังไม่ได้มี “ความเป็นนักวิชาการ” กันนั้น ก็ใช่ว่าต้องการจะให้เป็นอย่างนั้น สาเหตุอาจเป็นเพราะอาจารย์ทั้งหลายคงยังไม่รู้ หรือไม่แน่ใจว่า “ความเป็นนักวิชาการ” นั้นเป็นอะไรกัน ถ้าอาจารย์ได้รู้ความหมายของความเป็นนักวิชาการแล้ว จุดเริ่มต้นของการเป็นอาจารย์ที่ดีก็บังเกิดขึ้นได้ โอกาสที่อาจารย์เหล่านี้จะเพิ่มพูนความรู้ให้แก่วงการวิชาการมาก ๆ ก็มีมากขึ้น ความรู้ที่ถ่ายทอดให้แก่บัณฑิตนักศึกษา ก็คงจะมีทั้งของเก่าที่เข้าใจกันดียิ่งขึ้นและของใหม่ ๆ ที่ชวนให้สนใจกันมากขึ้น

2. ความหมายของ “นักวิชาการ”

ก่อนที่จะอภิปรายองค์ประกอบของ “ความเป็นนักวิชาการ” จะต้องตกลงกันเสียแต่ต้น ๆ ว่า “นักวิชาการ” ที่ใช้ในที่นี้หมายถึงอะไร “นักวิชาการ” เป็นคำที่ใช้กันมากแต่หาความหมายได้ยาก ประการหนึ่งว่า นักวิชา

การเป็นคำที่รู้จักกันดีแล้ว แท้ที่จริง คำว่า “นักวิชาการ” นี้สื่อความหมายต่าง ๆ กันสุดแล้วแต่ผู้ใช้และสถานการณ์ที่มีการใช้คำดังกล่าว นักวิชาการที่เราคนไทยใช้ ๆ กันอยู่นี้มีความหมายทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย ในแง่ร้ายคือ นักวิชาการเป็นผู้มีความรู้แต่ในด้านทฤษฎี ไม่รู้เรื่องปฏิบัติ อีกทั้งพูดและเขียนอะไรก็ยากต่อการเข้าใจ ทำเรื่องง่ายเป็นเรื่องยาก โดยนัยแล้วก็คือไม่ค่อยรู้อะไรจริง อย่างดีก็รู้แต่ที่มีอยู่ในตำรา (เทศ) และในแง่ร้ายเช่นกัน นักวิชาการคือเจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจในสายงานวิชาการ ซึ่งตามหน่วยงานต่าง ๆ ก็มักนิยมมีกันเพื่อให้ทันสมัยตามโลกขององค์กร ซึ่งโดยเฉพาะในหน่วยราชการส่วนใหญ่แล้วก็เป็นข้าราชการที่ไม่ค่อยมีความรู้ทางวิชาการของหน่วยงานมากนัก และก็มักทำงานปฏิบัติการไม่เป็น ในที่นี้จะไม่สนใจนักวิชาการในความหมายแง่ร้ายเหล่านี้

ในแง่ดี นักวิชาการ เป็นคำไทยที่ตรงกับคำภาษาอังกฤษ academic คือ อาจารย์ตามสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ นั่นคือ ผู้ทำงานขายความรู้ จะโดยการสอน เขียน พูด ในแวดวงของวิชาการ นักวิชาการในความหมายของอาจารย์นี้ก็ได้รับความเกรงใจพอสมควรแม้จะลดน้อยถอยลงไปทุกที (ถ้าทุกอย่างไม่ดีขึ้น) เป็นผู้มีความรู้เพราะมักได้ปริญญาต่อท้ายชื่อที่สูง ๆ กัน หาก

จะมีจุดบกพร่องอยู่ ก็ตรงที่นิยามวิเคราะห์หรือพูดเขียน เรื่องที่ไม่ค่อยมีข้อยุติที่ชัดเจน ทุกอย่างที่ถูกที่เขียนหาก จะนำไปปฏิบัติก็ดูจะมีเงื่อนไขไปหมด จึงไม่มีการทำ ทายความรู้จากแวดวงนอก ในที่นี้ จะมองข้ามกรณี ของนักวิชาการในคราบของอาจารย์บางคนที่มีพฤติ- กรรมชวนให้พูดถึงในแง่ร้ายตามลักษณะที่กล่าวทักใน ย่อหน้าก่อน โดยถือเสียว่าเป็นกรณีส่วนน้อยมาก นัก- วิชาการในแวดวงมหาวิทยาลัย เป็นนักวิชาการในความ หมายที่ดี

แต่นักวิชาการที่นิยามพูดถึงกันด้วยความชื่นชม นั้น เห็นจะตรงกับคำภาษาอังกฤษ “scholar” ซึ่งอาจ จะกระเด็นไปในแง่ของนักปราชญ์ ที่มีลักษณะคงแก่ เรียน แต่ก็ไม่ใช่ชนนักปราชญ์ในแง่ของนักปรัชญา ซึ่ง เชี่ยวชาญในการถกประเด็นตามวิธีการของวิชาปรัชญา นักวิชาการในความหมายนี้ เป็นผู้ที่มีความคิดความ อ่านสูง โดยเฉพาะในเรื่องที่ท่านให้ความสนใจเป็นพิเศษ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่แท้จริงในศาสตร์ของท่าน มีความรอบรู้และความละเอียดอ่อนในเรื่องที่ท่านรู้

“ความเป็นนักวิชาการ” ที่จะอภิปรายกันในที่นี้ จะเน้นความเป็นนักวิชาการในความหมายแง่ดี นั่นคือ นักวิชาการที่ตรงกับคำว่า academic ไปจนถึงนักวิชา การ ที่ตรงกับคำว่า scholar จากนักวิชาการในระดับ ดันไปสู่นักวิชาการในระดับสูง โดยที่เราไม่อาจกำหนด ได้อย่างแม่นยำว่า นักวิชาการที่ดีคืออะไร เช่นเดียว กับที่เราไม่สามารถกำหนดว่า คนดีนั้นเป็นคนแบบไหน เราจึงไม่จำเป็นต้องนิยามให้ชัดเจนว่า นักวิชาการ คือ อะไร สิ่งที่เราจะพออภิปรายได้ก็คือ องค์ประกอบพื้นฐานหรือคุณสมบัติหลักของการจะเป็นนักวิชาการ นั้น มีอะไรบ้าง หรือให้แคบลงสำหรับจุดประสงค์ของบทความนี้ อาจารย์ที่จะเป็นนักวิชาการนั้น มีคุณสมบัติ หลัก ๆ อะไรบ้าง

3 คุณสมบัติของนักวิชาการ

3.1. ความใฝ่รู้

ผู้ที่พัฒนาตัวเองให้เป็น นักวิชาการ นั้น จะ ต้องมีคุณสมบัติประการแรก คือความใฝ่รู้ ความใฝ่รู้นี้ หมายถึง ความปรารถนาอยากรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ของพฤติกรรม ทั้งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ที่ปรากฏอยู่ในตำรา ที่ปรากฏในถ้อยแถลงของผู้รู้ และผู้ไม่รู้ทั้งหลาย และทำความเข้าใจในความสัมพันธ์ ของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ปรากฏการณ์ นั้น พฤติกรรมนั้น

ความใฝ่รู้เช่นนี้สื่อนัยว่า ผู้ใฝ่รู้จะหาโอกาสแสวง หาความรู้ไปเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านเพิ่มเติม การคิด เพิ่มเติม การค้นคว้าเพิ่มเติม ตลอดจนการรับฟังความ คิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ ทั้งที่มีความด้อยกว่าหรือสูงกว่า ในด้านคุณวุฒิ วิทยุติ ต่างอาชีพ ต่างศาสตร์ และต่าง สถานภาพทางสังคม ความใฝ่รู้เช่นนี้ เกื้อกูลบรรยากาศ ความเป็นประชาธิปไตย การมีความอดทนที่จะรับฟัง ในขณะเดียวกัน ก็มีความรู้สึกสงสัยในข้อสรุปข้อยุติ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ที่มีการยอมรับกัน ความสงสัยเป็นเสมือน เชื้อให้เกิดความใฝ่รู้ตลอดเวลา

หากปราศจากคุณสมบัตินี้แล้ว ความเป็นนักวิชา การในความหมายที่ได้กล่าวถึงข้างต้นจะไม่เกิดขึ้น บุคคล นั้นอาจอยู่ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ เป็นอา- จารย์สอนหนังสือ แต่จะเป็นอาจารย์ที่อาศัยภูมิความรู้ เดิมที่ได้ร่ำเรียนมาในสมัยที่เป็นนักศึกษา หรืออาศัย ความรู้ที่ปรากฏอยู่ในตำราเรียนที่มักล้าสมัยไปแล้ว เป็น เนื้อหาในการสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่ออาจารย์ผู้ นั้นขาดความใฝ่รู้ อาจารย์ก็ย่อมไม่มีความรู้ใหม่ ๆ ที่ จะสอนให้แก่แก่นักศึกษา ผู้ที่ไม่มีความใฝ่รู้เป็นสมบัติ ประจำตัวแล้ว ย่อมมีสมองที่ไม่มีชีวิตชีวา (active) ในสภาพเช่นนี้ แม้กระทั่งความรู้เก่าที่ได้ร่ำเรียนมา

จากครูบาอาจารย์เมื่อสมัยยังเป็นนิสิตนักศึกษาอยู่ ก็จะไม่สามารถรักษาเอาไว้ได้ ยิ่งแก่ตัว ยิ่งมีความรู้ที่น้อยลง

ความใฝ่รู้ ก็คือความอยากรู้ ความใฝ่รู้ในตัวบุคคล จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการขบคิด ขอบอ่าน ขอบค้นคว้า ขอบวิจัย แล้วในที่สุด ก็จะนำไปสู่ ความคิดใหม่ นวัตกรรมใหม่ (new innovation) และประดิษฐกรรมใหม่ และความใฝ่รู้ที่เอาจริงเอาจังที่ก่อให้เกิดข้อคำถามที่ว่า “คำถามสำคัญกว่าคำตอบ” มีความหมายในแวดวงวิชาการ เพราะคำถามเร้าความใฝ่รู้ที่มีอยู่ให้แสวงหาคำตอบที่ถูกต้อง เป็นการเริ่มกระบวนการที่เพิ่มความเข้าใจในความรู้ที่มีอยู่ และสร้างความรู้ใหม่ในกรณีที่ความรู้เก่ายังไม่พอเพียงที่จะตอบคำถามนั้น ๆ แต่ถ้าขาดความใฝ่รู้แล้ว เมื่อมีคำถามก็จะตอบเท่าที่ตอบได้ และเมื่อตอบไม่ได้ ก็จะไม่มีความสนใจที่จะค้นคว้าหาคำตอบที่ถูกต้อง ทำให้ความรู้ไม่ขยายตัว

ความใฝ่รู้ จึงจัดเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นประการแรกสำหรับความเป็นนักวิชาการ แต่คุณสมบัติประการนี้ประการเดียว ยังไม่พอเพียง ความเป็นนักวิชาการจะมีระดับความเข้มข้นมากขึ้นก็ต่อเมื่อมีคุณสมบัติประการอื่น ๆ อีก ดังจะได้อภิปรายในตอนถัดไป

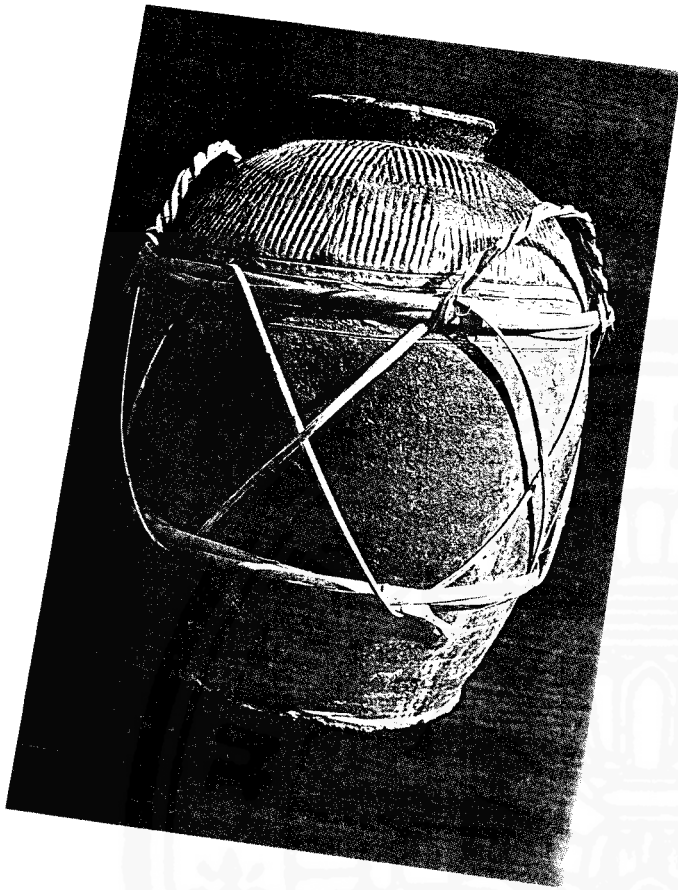
3.2 ฉันทะ

ฉันทะ เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นประการที่สองที่ตัวอาจารย์ต้องมีเพื่อความเป็นนักวิชาการ ฉันทะเป็นความชอบ ความพอใจที่มีต่อสิ่งที่เลือกทำ ดังนั้นถ้าหากอาจารย์เลือกเป็นนักวิชาการในศาสตร์ใด หรือในแขนงวิชาอะไรแล้ว นักวิชาการผู้นั้นก็ควรมีฉันทะในศาสตร์นั้นในแขนงวิชานั้น นั่นคือ มีความพอใจ มีความชอบในสิ่งที่อาจารย์ผู้นั้นได้ยึดแล้วว่า เป็นศาสตร์ของตัวเอง ในสิ่งที่เลือกแล้วว่าเป็นแขนงวิชาที่ตัวเองสันทัด ในสิ่งที่จัดได้ว่าเป็นอาชีพของตัวเอง

เมื่อมีฉันทะแล้ว ความปรารถนาที่จะเห็นความเจริญออกเผยแพร่งของความรู้ในศาสตร์ในแขนงวิชา และ

ของความเข้าใจที่ตัวเองมีต่อเนื้อหาของศาสตร์นั้น ๆ แขนงวิชานั้น ๆ ก็เกิดขึ้น เมื่อมีความรู้สึกเช่นนี้เป็นพื้นฐานแล้ว อาจารย์ผู้นั้นก็จะกระตุ้นตัวเองให้ติดตามความก้าวหน้าของความรู้ดังกล่าว และสร้างสมความเข้าใจของตัวเองที่มีต่อความรู้เก่าและความรู้ใหม่ในศาสตร์ในแขนงวิชานั้น ๆ ในทิศทางที่ตรงกันข้าม หากไม่มีฉันทะแล้ว การแสวงหาความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ก็เป็นการฝืนความรู้สึกของตัวเอง ภารกิจต่าง ๆ ที่มากับอาชีพอาจารย์ที่ต้องทำ ก็ทำอย่างเสียมิได้ ทำด้วยความเบื่อหน่าย ทำไปโดยขาดความกระตือรือร้น และหากหลีกเลี่ยงได้ ก็จะหลีกเลี่ยงตลอดเวลา เมื่อไม่มีฉันทะ อาจารย์ก็ขาดแรงผลักดันภายใน หรือกำลังภายในที่จะทำภาระหน้าที่ให้แล้วเสร็จ หรือทำให้ดีที่สุด และเมื่อมีโอกาสต้องทำงานวิจัยเนื่องจากภาระหน้าที่บังคับ หรือเพียงเพื่อต้องการตำแหน่งทางวิชาการ หรือเพียงเพื่ออยากได้คำตอบแทน ก็จะร่วมโครงการวิจัยอย่างแค้น ๆ ไม่กระตือรือร้นที่จะคิด ไม่ทุ่มเทเวลาค้นคว้า ด้วยการอ่าน และมักจะคิดแบบผิวเผิน ซึ่งสะท้อนออกในรูปของการไม่เอาใจใส่ในงานวิจัยที่เลือกทำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อมีฉันทะในอาชีพในภารกิจที่เลือกเป็นอาชีพแล้ว อาจารย์ผู้นั้นก็จะมีพลังในการทำงาน กระตือรือร้นที่จะทำงานให้แล้วเสร็จ แม้งานนั้นจะยากหรือมีอุปสรรคก็ตาม

แม้อาจารย์จะมีความใฝ่รู้ แต่ขาดฉันทะในศาสตร์ในแขนงวิชาที่ได้เลือกสอนได้เลือกเป็นผู้เชี่ยวชาญแล้ว ความใฝ่รู้ก็ไม่ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่เข้มข้นที่กว้างขวางขึ้นในศาสตร์ในแขนงวิชานั้น ๆ ความใฝ่รู้จะนำไปสู่การแสวงหาข่าวสารข้อมูลในเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนที่ไม่อยู่ในขอบข่ายในการสร้างเสริมความรู้ใหม่ หรือการเพิ่มความรู้ในศาสตร์ในแขนงวิชาให้แก่ตัวเอง จริงอยู่การใฝ่รู้ในสิ่งต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ไม่ผิด แต่ประเด็นที่ย้ำในที่นี้คือ ความใฝ่รู้ที่ปราศจากฐานการสันทัด

สนุนของฉันทะที่มีต่อศาสตร์ต่อแขนงวิชาที่อาจารย์มีภาระหน้าที่สอนและเป็นผู้สันทัดแล้ว ก็เป็นความใฝ่รู้ที่ไม่สร้างความงอกเงยให้แก่ศาสตร์ให้แก่แขนงวิชานั้น ๆ

การมีฉันทะในวิชาที่เลือกสอนหรือในศาสตร์ที่เลือกเป็นอาชีพ แต่เพียงประการเดียว แม้จะเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นประการหนึ่งก็ตาม แต่ก็ยังคงเป็นคุณสมบัติที่ไม่พอเพียงสำหรับความเป็นนักวิชาการ กล่าวคือ การมีฉันทะในศาสตร์ในแขนงวิชาที่เลือกแล้ว โดยไม่มีความใฝ่รู้ในตัวอาจารย์ผู้นั้น จะนำไปสู่ภาวะที่ว่าอาจารย์ผู้นั้นจะสอนภายในกรอบของความรู้เท่าที่ได้รับมาจากครูบาอาจารย์เมื่อตอนเรียนหนังสือ การถ่ายทอดความรู้จึงจำกัดอยู่กับความรู้เท่าที่มีอยู่ ซึ่งก็มีเหลือน้อยลงเรื่อย ๆ ตามกาลเวลาในรูปความทรงจำที่ลางเลือน และในรูปช่องว่างของความรู้เท่าเปรียบเทียบกับกรขยายตัวของความรู้ในศาสตร์นั้นในแขนงวิชานั้น

ฉันทะเมื่อประกอบกับความใฝ่รู้แล้ว จะผลักดันให้อาจารย์มีความพยายามและไม่ย่อท้อต่อการแสวง

หาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและความรู้ใหม่ ๆ แม้ว่าการแสวงหาดังกล่าวจะมีความยาก ไม่มีวิเวกที่จะค้นพบในอนาคตอันใกล้หรือมีอุปสรรคก็ตาม การแสวงหาความรู้การค้นคว้าวิจัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงิน (วิจัย) ที่จะได้รับ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นที่จะต้องมีผลงานเพื่อขอตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ หรือ ศาสตราจารย์ ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าบุคคลที่เป็นอาจารย์มีความใฝ่รู้ และมีฉันทะในงานที่ได้เลือกทำแล้ว ความหนักแน่นที่จะยึดอาชีพอาจารย์ก็มีมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมเปลี่ยนงานเพียงเพื่อได้เงินเดือนสูง ก็จะมีน้อยลง กล่าวคือ เมื่อมีฉันทะในอาชีพและใฝ่รู้ที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในศาสตร์ในแขนงวิชาที่จะต้องสอนแล้ว ความปรารถนาที่จะยึดอาชีพอาจารย์ต่อไปก็มีอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยที่สังกัดหรือจากรัฐบาลในการร่ำเรียนในระดับปริญญาสูง ๆ ในต่างประเทศ

3.3 ความขยันหมั่นเพียร

ความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการที่สามสำหรับความเป็นนักวิชาการ ความขยันหมั่นเพียรในที่นี้หมายถึงระดับความถี่ในการทำงานอันเป็นภารกิจของอาชีพที่เลือกแล้ว ในกรณีของอาจารย์ ความขยันหมั่นเพียร ก็คือ ความขยันที่จะค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ความขยันที่จะแสดงความเข้าใจที่มีอยู่ ในรูปของการอภิปราย การโต้แย้ง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรูปของการเขียนบทความวิชาการ ในรูปของการเขียนหนังสือและตำราเรียน

ความขยันในเชิงนี้ จะมีส่วนส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของศาสตร์ของแขนงวิชา ได้มีโอกาแพรหลายออกไป เป็นที่รู้จักกันในวงกว้างขึ้น ทำให้บุคคลอื่น ๆ ได้รู้ว่า ผู้อภิปราย เขียนบทความ เรียบเรียงตำรา นั้น มีแนวคิดและความเข้าใจอย่างไรในเรื่องนั้น ๆ เพิ่มโอกาสที่จะเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น โดย

แนวคิดใหม่โดยวิธีการนำเสนอใหม่ รวมทั้งการโต้แย้งผ่านสื่อต่าง ๆ ของบุคคลอื่นที่มีต่อแนวความคิดที่เสนอ วิธีการคิดที่นำมาประยุกต์ เนื้อหาของตำราที่ได้เรียบเรียง ความขยันที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการโต้ตอบกันในประเด็นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในศาสตร์ในแขนงวิชา ย่อมเพิ่มโอกาสการสร้างความรู้ที่ดียิ่งขึ้น ที่ถูกต้องยิ่งขึ้น อันเป็นฐานของการเจริญงอกงามของความรู้ในประเด็นที่โต้แย้งกัน และนำไปสู่การขยายตัวของความรู้ในศาสตร์นั้นในแขนงวิชานั้นนั่นเอง

ความขยันในที่นี้ ไม่ใช่ความขยันในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในภาระหน้าที่ ไม่ใช่ความขยันที่ไปเล่นการเมือง ไม่ใช่ความขยันที่ไปจัดการบริษัททัวร์ แต่เป็นความขยันในบริบท (context) ของภาระหน้าที่ของอาจารย์ ถ้าขาดความขยันเป็นสัปดาห์ประจำตัว โอกาสที่อาจารย์ผู้นั้นจะสร้างความรู้ใหม่หรือเพิ่มความเข้าใจในความรู้ที่มีอยู่แล้ว ก็ลดลงไปมาก สภาพเช่นนี้จะเกิดขึ้นแม้ว่าอาจารย์ผู้นั้นจะมีความใฝ่รู้และมีฉันทะในศาสตร์ในแขนงวิชาที่ตัวเองสนใจแล้วก็ตาม จริงอยู่ความใฝ่รู้และฉันทะจะชักนำให้แสวงหาความรู้ในศาสตร์หรือในแขนงวิชาที่สนใจ แต่การแสวงหานั้นจะยุติลงในระดับเท่าที่ภาระหน้าที่จะพึงกำหนดไว้ เนื่องจากผู้แสวงหาความรู้นั้นเกิดความเกียจคร้าน มีอารมณ์ในทิศทางที่จะพักผ่อนหรือใช้เวลาในเรื่องอื่น ๆ การที่ความรู้ความเข้าใจนั้นไม่ได้มีโอกาสดำเนินไปสู่วางนอกริมณฑลของตัวเอง การสานความรู้และความเข้าใจดังกล่าวก็พลอยหยุดชะงักไป และในกรณีเช่นนี้ ก็จะไม่มีความรู้ใหม่เกิดขึ้น อาจารย์ก็พลอยหมดโอกาสที่จะเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้แก่ตัวเอง

ตรงกันข้าม ถ้าอาจารย์มีความขยันเป็นคุณสมบัติประจำตัว แต่ขาดความใฝ่รู้ ความขยันนั้น ก็จะแสดงออกในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมการแสวงหาความรู้อันเป็นการเสริมสร้างความเป็นนักวิชาการแก่ตัวเอง เช่นเดียวกัน การมีแต่ความขยัน แต่ไม่มีฉันทะใน

เรื่องภาระหน้าที่ของการเป็นอาจารย์แล้ว อาจารย์ผู้นั้นก็จะขยันในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน แต่เมื่อมีความขยัน และเมื่อประกอบเข้ากับความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์หรือแขนงวิชาของตัวเอง และมีฉันทะต่ออาชีพอาจารย์แล้ว อาจารย์ผู้นั้นก็จะมีผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ออกมาเรื่อย ๆ ตามที่กำลังสมองจะผลิตออกมาได้และตามความน่าสนใจของสิ่งที่ได้คิดค้นขึ้นมา หรือที่ได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่การมีผลงานเพียงเพื่อสนองเจตนาใจจันท่า (ซึ่งจัดว่าต่ำจริง ๆ) ของการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ เมื่อบรรลุจุดหมายเฉพาะหน้าแล้ว ก็ไม่สนใจสร้างผลงานต่อไป นั่นคือ มีความพยายามทำงานเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะหน้าเท่านั้น ผลงานที่เกิดจากพฤติกรรมการเฉพาะหน้าเช่นนี้จะเป็ผลงานที่น้อยในเชิงปริมาณ และด้อยในเชิงคุณภาพ

ความขยันแบบครั้งคราวเพียงเพื่อได้บรรลุเป้าหมายเฉพาะหน้านั้น คงมีอยู่ในตัวบุคคลทุกผู้ทุกนาม โดยเฉพาะเมื่อมีสิ่งที่มีนัยหมายไว้ในใจ หรือความขยันในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ตัวเองชอบก็ย่อมมีได้ในตัวบุคคลเช่นกัน แต่ในกรอบของการเป็นนักวิชาการแล้ว ความขยันที่นักวิชาการควรมีนั่น ต้องเป็นความขยันที่สอดคล้องสอดประสานในเรื่องของการแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นรูปของการเข้าใจในความรู้เท่าที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้ความรู้ที่มีอยู่แล้วและการช่วยสร้างความรู้ใหม่

3.4 ความกล้าหาญ

ความกล้าหาญเป็นคุณสมบัติประการที่สี่ที่เสริมสร้างความเป็นนักวิชาการให้แก่บุคคลที่อยู่ในแวดวงของการเรียนการสอน ความกล้าหาญในที่นี้หมายถึงความกล้าหาญที่จะแสดงความคิดเห็นที่ตัวเองเข้าใจว่าถูกต้องแล้วให้ประจักษ์ต่อคนทั่วไปและต่อคนในวงการเดียวกัน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ สุดแล้วแต่ความถนัดและความเหมาะสม เช่น การอภิปราย การบรรยาย การ

เขียนบทความวิชาการ และการเรียบเรียงตำราหรือหนังสือ อันเป็นการแสดงออกตามกระบวนการและครรลองของวิธีการในศาสตร์ในแขนงวิชานั้น ๆ เป็นความกล้าหาญที่จะแย้งหรือค้านความคิดเห็น ความรู้ ความเชื่อที่มีอยู่แล้ว และที่ยอมรับกันหรือใช้ ๆ กันอยู่ในปัจจุบัน เมื่อได้สรุปแล้วว่าเป็นความคิดเห็น ความรู้และความเชื่อที่ผิด ๆ ความกล้าหาญลักษณะนี้ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ที่จะตรวจสอบว่า ความคิดเห็นของตัวเองและความรู้ที่ตนเองมีอยู่นั้น เป็นความเห็นหรือความรู้ที่ถูกต้องแล้วหรือยัง อันเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยจรรโลงให้มีการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ และความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นกว่าเดิม

ความกล้าหาญในลักษณะนี้ ยังหมายถึงความกล้าหาญที่จะยอมรับว่า สิ่งที่ตัวเองคิดหรือเข้าใจนั้น ผิด เมื่อได้มีการพิสูจน์ทั้งในเชิงตรรกะหรือในเชิงประจักษ์ และตามระเบียบวิธีของศาสตร์นั้นแขนงวิชานั้นแล้วว่า ไม่ถูกต้องและหรือไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ความกล้าหาญชนิดนี้เปิดโอกาสให้มีการขยายความรู้ (ที่ถูกต้องยิ่งขึ้น) ของตัวเอง และเพิ่มโอกาสที่ตัวเองจะมีส่วนช่วยสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ความเข้าใจใหม่ให้แก่ศาสตร์หรือแขนงวิชาของตัวเอง

ความกล้าหาญในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความกล้าหาญในการยึดมั่นอยู่กับความคิดที่ปราศจากพื้นฐานของการวิเคราะห์ ไม่ใช่ทฤษฎีที่จะไม่ยอมรับความคิดเห็นที่ถูกต้องกว่า ไม่ใช่ไม่ยอมรับความเข้าใจที่ผู้อื่นแสดงออกมา และไม่ใช่ความหยิ่งที่เชื่อว่าฉันเท่านั้นที่รู้ดี และไม่ใช้ความกล้าหาญในการทำความคิด หรือในการละเลยภาระหน้าที่อันชอบธรรม หรือในการไปทำงานที่อื่นเต็มเวลาในขณะที่ยังรับเงินเดือนจากหน่วยงานที่สังกัด แต่เป็นความกล้าหาญที่จำกัดอยู่กับความคิดความเข้าใจ เพื่อเปิดโอกาสแก่บุคคลอื่นได้รับทราบแนวความคิดแนวความเข้าใจของตัวเอง ซึ่งอาจแย้งกับบุคคลอื่น ๆ ได้ และเพื่อเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงกันจนนำไปสู่ข้อ

สรุปที่เพิ่มพูน ความคิดความเข้าใจในสิ่งที่เป็นประเด็นวิเคราะห์หรือถกเถียงกัน

ถ้าอาจารย์ปราศจากความกล้าหาญในลักษณะข้างต้นแล้ว วงวิชาการย่อมไม่มีโอกาสขยายความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ให้กว้างขวางแพร่หลายยิ่งขึ้น ใครรู้อะไร ก็รู้อยู่คนเดียว ความรู้นั้นก็ไม่มีโอกาสได้รับการพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้องหรือผิดได้ การจะสานความรู้ต่อก็คือยอมทำไม่ได้ เมื่ออาจารย์ผู้นั้นจะเป็นคนใฝ่รู้ ขยันขันแข็งในการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ตัวเองเพราะมีฉันทะในศาสตร์ในแขนงวิชาที่เลือกแล้วก็ตาม ความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ก็จำกัดอยู่กับตัวเอง ถ้าไม่มีความกล้าหาญที่จะเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย ประโยชน์ที่พึงเกิดขึ้นกับคนหมู่มากในวงวิชาการในสังคมก็ไม่เกิดขึ้น แต่ความกล้าหาญประการเดียวก็เป็นคุณสมบัติที่ไม่พอเพียงสำหรับความเป็นนักวิชาการ เนื่องจากไม่มีสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการที่ความกล้าหาญจะช่วยถ่ายทอดออกมา เพราะฉะนั้น ความกล้าหาญจึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นเพื่อเสริมคุณสมบัติทั้งสามประการที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น อีกนัยหนึ่งก็คือ ความใฝ่รู้ ฉันทะ และความขยันหมั่นเพียรในตัวอาจารย์ จะมีส่วนช่วยสร้างสรรค์ความรู้ให้แก่วงวิชาการได้ก็ต่อเมื่ออาจารย์ผู้นั้นมีความกล้าหาญประกอบด้วย

3.5 จรรยาบรรณ

การมีจรรยาบรรณเป็นคุณสมบัติประการที่ห้าสำหรับความเป็นนักวิชาการ การมีจรรยาบรรณในที่นี้หมายถึงความไม่จงใจที่จะบิดเบือนตรรกศาสตร์ของความคิดเพียงเพื่อค้านความคิดอื่นที่ตนไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ หรือไม่ยอมรับ การไม่บิดเบือนหลักฐานหรือข้อมูลเพียงเพื่อให้ได้ข้อยุติที่ต้องการ หรือการไม่สร้างความถูกต้องของความคิดหรือข้อยุติด้วยการสร้างข้อมูลเท็จ การไม่บิดเบือนความรู้เพียงเพื่อสนองผลประโยชน์ของตัวเอง อะไรที่ถูก ก็ต้องถูก แม้สิ่งนั้นจะไม่สบ

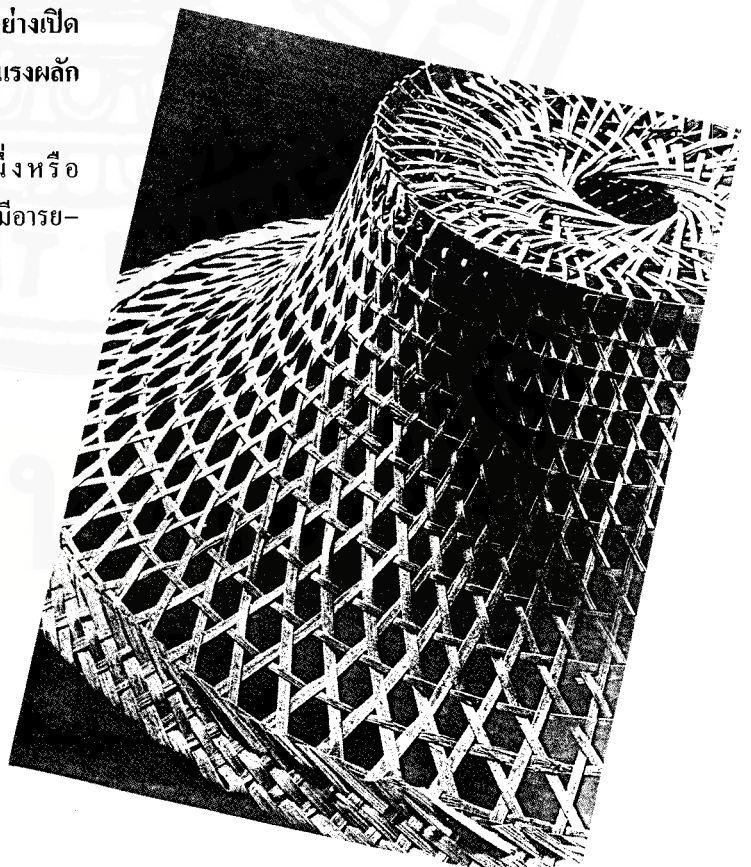
อารมณ์ก็ตาม อะไรผิดก็ต้องว่าผิด ไม่ว่าผลลัพธ์ก็ตาม
มาจะเป็นอะไร นั่นคือสิ่งที่จะต้องเป็นสัจจะวันยังค่ำ

การมีจรรยาบรรณยังครอบคลุมไปถึงการมีความ
รับผิดชอบในสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ อาทิเช่น เมื่อได้
แสดงความคิดเห็นความเห็นออกไปแล้ว ก็พร้อมที่จะรับข้อ
วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ที่อาจตามมา และเมื่อพิสูจน์ได้
แล้วว่าเป็นความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้อง ก็พร้อมที่จะ
ยอมรับและปรับปรุงแนวคิดที่ผิดนั้นเสียใหม่เพื่อให้ถูก
ต้องยิ่งขึ้น ไม่ใช่เถียงอย่างข้าง ๆ คู ๆ เพียงเพื่อปกป้อง
ความคิดเห็นของตัวเอง มุมกลับของความรับผิดชอบใน
เชิงนี้ก็คือ การไม่กล่าวร้ายความคิดของคนอื่นโดยอคติ
การไม่พยายามหักล้างหรือวิจารณ์ความคิดของคนอื่น
เพียงเพราะไม่ชอบผู้เป็นเจ้าของความคิดนั้น ทั้ง ๆ
ที่ความคิดนั้นมีเหตุมีผล มีความถูกต้อง

นอกจากนี้ จรรยาบรรณที่มีอยู่ในตัวอาจารย์ ยัง
ปกป้องไม่ให้มีการขโมยความคิดความรู้ของคนอื่นมาใช้
เป็นของตัวเองโดยไม่มีกิตติกรรมประกาศ (acknow-
ledgement) ไม่มีการลอกเลียนผลงานของคนอื่นเพื่อ
เป็นผลงานของตัวเอง และพร้อมที่จะยอมรับอย่างเปิดเผย
เมื่อผลงานของตัวเองได้รับอิทธิพลหรือได้แรงผลักดัน
จากผลงานของผู้อื่น

จรรยาบรรณในนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งหรือ
สภาพหนึ่งของมโนธรรมที่ควรอยู่ในตัวบุคคลที่มีอารย-

ธรรม ถ้าอาจารย์มีจรรยาบรรณที่เข้มข้นโดยไม่มีคุณสมบัติ
ทั้งสี่ประการที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แม้จะเป็นคนที่ดี
แต่ก็ไม่มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ชุมชนความรู้ให้
แก่ศาสตร์หรือให้แก่แขนงวิชาที่ตัวเองได้เลือกเป็นผู้สันทัด
มีความเข้าใจในศาสตร์ในแขนงวิชาที่ไม่ได้ขยาย
ตัว นั่นคือ แม้จะเป็นคนดี ก็เป็นคนดีที่มีความรู้
น้อยลงตามกาลเวลา ในทำนองกลับกัน การมีคุณสมบัติทั้ง
สี่ประการข้างต้นโดยไม่มีจรรยาบรรณ ก็จะทำให้ผล
งานที่สร้างขึ้นนั้น อาจมีลักษณะที่บิดเบือนสัจธรรม
ที่มีความผิดพลาดที่ซ่อนเร้นอยู่อย่างจงใจ ไม่ใช่ผลงาน
ที่เป็นผลิตผลบริสุทธิ์ของตรรกศาสตร์ของประจักษ์หลัก
ฐาน ตามวิธีการแห่งศาสตร์หรือแขนงวิชานั้น ๆ แต่อาจ
เป็นผลิตผลเพื่อรับใช้ผลประโยชน์เฉพาะหน้าของ
ผู้สร้างผลงานดังกล่าว เมื่อผลงานวิชาการเกิดจากอคติ
หรือเกิดจากวัตถุประสงค์เฉพาะตัวของผู้สร้างผลงาน
นั้น ๆ ผลงานนั้นอาจชักจูงชุมชนวิชาการให้เข้าใจและ
ให้รับรู้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งกว่าจะค้นพบข้อบกพร่อง
ดังกล่าว ก็ต้องเสียเวลาเสียพลังสมองในการสานต่อ

ความรู้ ความคิด ที่ผิด ๆ นั้น

จรรยาบรรณในตัวอาจารย์ที่มีแรงเสริมจากความใฝ่รู้ ฉันทะ ความขยัน และความกล้าหาญ จะเป็นปัจจัยจรรโลงให้มีการเคารพกันและกันในหมู่อาจารย์ในการแสดงความรู้ ความคิดจากแง่มุมต่าง ๆ สุดแล้วแต่อิทธิพลของระเบียบวิธีของศาสตร์ของแขนงวิชา ไม่มีการดูถูกดูแคลนความรู้ ความคิด ความเข้าใจ กันและกัน ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ ที่เกิดจากอคติส่วนตัวหรือที่ปราศจากพื้นฐานของหลักวิชา มีแต่ความร่วมมือมากขึ้นระหว่างอาจารย์ที่มองปัญหาจากแง่มุมที่ต่างกันและจากวิธีวิเคราะห์ที่ไม่เหมือนกัน เพิ่มโอกาสที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลของกลุ่มบุคคล และในปรากฏการณ์ของสังคม ของโลก ของธรรมชาติ ในทุก ๆ ด้าน ที่ตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลที่ถูกต้องปราศจากการปรุงแต่ง บิดเบือน หรือยกเมฆ ไม่มีปัญหาของการขโมยความรู้ หรือการลอกเลียนผลงานกันและกัน ซึ่งมีข่าวคราวปรากฏให้รับรู้กันอยู่เนือง ๆ ในปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้ว อาจารย์ที่มีจรรยาบรรณเป็นคุณสมบัติประจำตัวที่เกื้อหนุนด้วยคุณสมบัติอื่น ๆ ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น จะมีความรู้สึกผิดชอบในการใช้เวลาในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย(อันเป็นฐานของการได้รับค่าตอบแทนในรูปเงินเดือน) กล่าวคือ ไม่ใช่ใช้เวลาส่วนใหญ่หรือทั้งหมดไปทำธุรกิจส่วนตัว หรือไปทำงานที่ปรึกษาในลักษณะต่าง ๆ โดยไม่ใส่ใจกับการกิจที่ต้องทำในหน้าที่ การงานที่ชอบธรรม หรือเมื่อมีสัญญาณกับรัฐบาลในการใช้เงินแผ่นดินสร้างฐานะของตัวเองโดยการไปเรียนต่อได้ปริญญาสูง ก็พร้อมที่จะอยู่รับใช้รัฐบาลในภาระหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในสัญญา ไม่ใช่พร้อมเสมอที่จะหาช่องทางเพื่อออกไปทำงานในภาคเอกชนที่ให้ค่าตอบแทนสูง ๆ โดยอ้างความจำเป็นทางด้านการเงิน ความพร้อมที่จะรับใช้รัฐบาลจนครบเงื่อนไขเวลา

ของสัญญาเกิดจากมโนธรรมที่ว่า การที่ตัวเองลงทุนไปเรียนต่อในต่างประเทศเป็นการปิดโอกาสที่คนอื่นจะได้ไปเรียนต่อ แม้จะใช้เงินทุนคืน ก็ไม่ได้คืนเวลาที่รัฐบาลสูญเสียไปในการฝึกอบรมบุคลากรรายหนึ่ง ๆ รัฐจะต้องรอไปอีกหลายปีก่อนที่จะได้ตัวบุคคลที่ใช้เงินจำนวนเดียวกันนั้นไปศึกษาต่อในต่างประเทศ แล้วกลับมารับราชการ พร้อม ๆ กับตระหนักด้วยว่า การที่ตัวเองมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับสูงนั้น ก็เนื่องจากรัฐสร้างโอกาสนั้นให้โดยการให้ทุนไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ปราศจากโอกาสนั้นแล้ว ค่าตัว (เงินเดือน) ที่ได้รับก็จะไม่สูงในระดับดังกล่าว

เมื่อมีจรรยาบรรณในลักษณะนี้แล้ว ประกอบกับคุณสมบัติอื่น ๆ ที่จำเป็น ความเป็นนักวิชาการจะมีระดับที่เข้มข้นมากขึ้น และพร้อมที่จะอุทิศเวลาและกำลังสมองเพื่อพัฒนาขยายขอบความรู้และเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาของศาสตร์ของแขนงวิชา ชุมชนวิชาการก็จะเจริญรุ่งเรืองรวดเร็ว

4. ความเป็นนักวิชาการ ข้อสรุปเบื้องต้น

จากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่อภิปรายข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า นักวิชาการคือผู้ที่มีความรู้ รักในการแสวงหาความรู้ เพิ่มความเข้าใจในความรู้ที่มีอยู่แล้ว และหรือสร้างสรรค์ความรู้ใหม่พร้อมที่จะสื่อสารความรู้ความเข้าใจนั้นไปสู่แวดวงที่กว้างขวางขึ้น รวมทั้งทำให้คนอื่นเกิดความเข้าใจในความคิดความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเอง ระดับความลึกซึ้งของความเข้าใจและการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ย่อมแตกต่างกันไปในหมู่นักวิชาการ แต่ความเป็นนักวิชาการจะมีเหมือนกันในความหมายข้างต้นเมื่อมีคุณสมบัติทั้งห้าประการ

ส่วนนักวิชาการจะทำอะไรบ้างในรายละเอียดนั้น ก็ต้องสุดแล้วแต่เนื้อหาของศาสตร์ของแขนงวิชานักวิชาการไม่จำเป็นต้องคิดค้นหาวิธีการพัฒนาประ-

เทศ หรือต้องศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสังคม หรือต้องมองปัญหาหลายด้านหลายเชิงในรูปแบบสหวิทยาการ นักวิชาการจะแสวงหาความรู้ หรือจะศึกษาวิเคราะห์อะไรนั้น ก็ต้องสุดแล้วแต่ว่านักวิชาการผู้นั้นมีความรู้ในศาสตร์อะไรในแขนงวิชาอะไร ใครก็ตามที่บอกว่านักวิชาการจะต้องทำอะไร คิดอะไร จัดเป็นคนที่ไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่า นักวิชาการ นักวิชาการไม่จำเป็นต้องเป็นนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์เสมอไป ผลงานสร้างสรรค์ทางวิชาการทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เป็นประโยชน์ต่อประเทศ ต่อสังคมมนุษย์เสมอ จะโดยตรงหรือโดยอ้อม จะมาก หรือน้อยก็สุดแล้วแต่ลักษณะของผลงานนั้น ๆ

5. ความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขต

อย่างไรก็ดี คุณสมบัติต่าง ๆ ที่อภิปรายในย่อหน้าต้น ๆ นั้น เน้นคุณสมบัติที่จำเป็นและเพียงพอ (เมื่อรวม ๆ กันหลาย ๆ คุณสมบัติ) เพื่อการพัฒนา “ความเป็นนักวิชาการ” ในหมู่ผู้ที่ยึดอาชีพเป็นอาจารย์สอนหนังสือในระดับอุดมศึกษา ความเป็นนักวิชาการเน้นคุณลักษณะที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ และ หรือการเพิ่มพูนความเข้าใจในความรู้ที่มีอยู่แล้ว เพื่อประโยชน์แก่ตัวเอง แก่นิสิตนักศึกษา และแก่เพื่อนร่วมแขนงวิชา ร่วมศาสตร์ และร่วมมหาวิทยาลัย ความเป็นนักวิชาการในลักษณะนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการเป็นอาจารย์ที่ดี ที่มีความรู้ความเข้าใจที่พร้อมจะถ่ายทอดต่อไปยังลูกศิษย์ลูกหา

ถึงกระนั้นก็ตาม ความเป็นนักวิชาการที่ดีในลักษณะข้างต้นนี้ ยังไม่พอเพียงสำหรับการเป็นอาจารย์ที่ดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นมนุษย์ นั่นคือ นักวิชาการอาจเป็นบุคคลที่เอารัดเอาเปรียบในลักษณะที่มุ่งมันที่จะเพิ่มพูนผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง มากกว่าให้แก่

สังคมส่วนรวม ในแง่หนึ่ง ความเห็นแก่ตัวเองของคนเรานั้น คงเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับกัน เป็นสัญชาตธรรมชนิดหนึ่ง ตราบใดที่คนเรายังเป็นปุถุชนอยู่ และยังไม่พัฒนาไปถึงขั้นเป็นมนุษย์ตามนิยามของท่านพุทธทาสภิกขุ เราก็ยังคงหลุดไม่พ้นจากการยึดมั่นถือมั่นอยู่กับ “ตัวกูของกู” อันเป็นพื้นฐานของความเห็นแก่ตัวทั้งหลายทั้งปวงนั่นเอง เราก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่า นักวิชาการหรืออาจารย์ก็ยังคงอยากมีเงินเดือนและรายได้สูง ๆ ยังคงต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ยังปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับ (recognition) จากเพื่อนร่วมสถาบัน ร่วมอาชีพ และร่วมสังคม

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ประเด็นสำคัญจึงไม่ได้อยู่ที่การจัดความเห็นแก่ตัวของนักวิชาการ โดยการเรียกร้องให้อาจารย์เป็นนักวิชาการที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งหลุดพ้นจากความเป็นคน ความเป็นปุถุชน อันเป็นการเรียกร้องที่มากเกินไป และก็เป็นไปไม่ได้ด้วย ประเด็นสำคัญอยู่ที่การส่งเสริมความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขต (bounded self-interest) แต่ก็มีแรงเสริมพอเพียงที่จะกระตุ้นให้อาจารย์เป็นนักวิชาการที่สร้างผลประโยชน์ส่วนตัวอันเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยพร้อม ๆ กันไป

ความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขต ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมที่เน้นการได้รับผลประโยชน์ที่ส่งเสริมฐานะในด้านต่าง ๆ (ทางการเงิน หน้าที่การงาน ตำแหน่งทางวิชาการ ยศฐาบรรดาศักดิ์) ของตนเอง โดยไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน ร่วมสำนักและหน่วยงานที่สังกัด กล่าวคือ อาจารย์ก็สามารถทำงานหนัก มีความขยันขันแข็งในเรื่องวิชาการเพื่อได้สองชั้น เพื่อให้ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ แต่ก็ไม่ละเลยหน้าที่หลักของการเป็นอาจารย์ นั่นคือสอนในปริมาณงานที่เท่า ๆ กับเพื่อนร่วมงาน และช่วยเหลือคณะและมหาวิทยาลัย ในด้านการบริหารตามความจำเป็น ไม่ใช่หลีกเลี่ยงการสอนและงานบริหารเพื่อตัวเองจะได้ใช้เวลาทั้งหมด

ผลิตผลงานวิชาการเพียงเพื่อประโยชน์เฉพาะหน้าของตัวเอง

อาจารย์ก็สามารถทำงาน “วิจัย” รับจ้างในรูปของที่ปรึกษา (consultant) เพื่อได้รับเงินค่าตอบแทนสูง ๆ แต่ก็ไม่ใช่เลยหน้าที่หลักของการเป็นอาจารย์ ไม่หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในฐานะที่ทำงานให้แต่ละคณะ แต่ละสถาบัน แต่ละมหาวิทยาลัย ไม่ใช่รับจ้างวิจัยเพื่อหาเงินตัวเป็นเกลียวจนไม่มีเวลาเหลือที่จะผลิตผลงานทางวิชาการที่สังเคราะห์จากความรู้ที่ได้จากงานวิจัยรับจ้างที่จะเป็นประโยชน์และเอื้อต่อการเรียนการสอน ความจำเป็นที่จะต้องสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเกิดขึ้นเนื่องจากงานวิจัยของอาจารย์ที่ทำในรูปของที่ปรึกษาส่วนใหญ่เป็นงานในลักษณะที่เน้นการเก็บข้อมูล และการหาข้อยุติบางประการที่เจ้าของงานต้องการมากกว่างานในลักษณะที่สร้างสรรค์ทฤษฎีหรือหลักการทางวิชาการ

อาจารย์ก็สามารถรับจ้างทำงานนอกมหาวิทยาลัยในรูปของการตรวจสอบบัญชี การออกแบบอาคาร การกำหนดโครงสร้างอาคาร การเป็นที่ปรึกษาบริษัท ฯลฯ เพราะมุ่งมันจะสร้างฐานะทางการเงินของตัวเองเป็นวัตถุประสงค์หลัก โดยอ้างความจำเป็นที่จะสร้างสม “ประสบการณ์” เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน ซึ่งในกรณีที่เป็นจริง ก็มักจะเป็นเพียงวัตถุประสงค์รอง แต่การทำงานนอกมหาวิทยาลัยในลักษณะนี้จะต้องไม่เสียงานของคณะ ของสถาบัน ของมหาวิทยาลัย ในขณะเดียวกัน ก็ใช้ “ประสบการณ์” ที่ได้รับมานั้น สานให้เข้ากับความรู้ที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เป็นความรู้ใหม่ หรือความเข้าใจที่ถูกต้องยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อศาสตร์ ต่อแขนงวิชาที่อาจารย์ผู้นั้นเลือกสอนเลือกเป็นผู้สันทัดกรณี ประสบการณ์ (ในกรณีที่ได้รับจริงในการทำงานนอกมหาวิทยาลัย) จะไม่เกิดประโยชน์อะไร

มากนักถ้าเป็นประสบการณ์ที่แอบซ่อนอยู่ในใจ เพราะบุคคลอื่นในวงวิชาการไม่มีโอกาสได้เรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ๆ และไม่มีโอกาสพิสูจน์ว่า ประสบการณ์ (ที่ได้รับนั้น) เป็นประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์ (unique) หรือเป็นประสบการณ์ที่มีลักษณะสามัญ ผลประโยชน์ส่วนรวมที่จะเกิดจากประโยชน์เฉพาะตัวในกรณีนี้ ก็ต่อเมื่อมีการเผยแพร่ประสบการณ์ดังกล่าวเพื่อนักวิชาการอื่น ๆ จะได้มีโอกาสร่วมรับรู้ด้วย และร่วมกันสานประสบการณ์นั้น (และประสบการณ์อื่น ๆ) ให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ความเข้าใจใหม่ แม้จะได้สร้างผลประโยชน์ส่วนรวมในการออกไปทำงานนอกมหาวิทยาลัยแล้วก็ตามการทำงานเช่นว่านี้ไม่ใช่การทำงานเต็มเวลา ในลักษณะที่ทำให้ต้องละเลยภาระหน้าที่ของการสอน และของคณะ สถาบัน มหาวิทยาลัย ทำให้อาจารย์เพื่อนร่วมงานต้องแบกภาระหน้าที่แทน

อาจารย์ก็สามารถที่จะเป็นที่ปรึกษานักการเมืองชื่อดัง นักการทหารระดับชาติ พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลที่มุ่งผลประโยชน์ส่วนตัวและหรือด้วยเหตุผลที่มุ่งสร้างคุณภาพของความคิดความเห็นเพื่อพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง แต่การทำงานเช่นนี้จะต้องไม่ทำให้ภารกิจหลักของการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องเสียไป นั่นคือหลีกเลี่ยงการทำงานที่จัดเป็นหน้าที่หลักของการเป็นอาจารย์ แต่ทุ่มเทเวลาไปกับการเป็นที่ปรึกษาจนลืมความเป็นอาจารย์ของตัวเอง จนลืมความเป็นนักวิชาการซึ่งอาจมีอยู่ จนทำให้อาจารย์ เพื่อนร่วมงานต้องแบกภาระหน้าที่ของตัวเองด้วย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ยกเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้น เป็นกิจกรรมที่อยู่ในขอบข่ายงานที่อาจารย์กระทำได้ แม้การกระทำนั้น จะมุ่งเน้นผลประโยชน์ที่พึงจะเกิดขึ้นแก่ตัวเองเป็นหลักก็ตาม คงไม่มีใครและไม่ควรจะมีใครมาบอกมาสั่งว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นกิจกรรมที่ทำได้หรือทำไม่

ได้ หลักที่จะชี้แจงการทำกิจกรรมของอาจารย์น่าจะอยู่ที่ว่า การทำกิจกรรมทั้งหลายทั้งปวงนอกมหาวิทยาลัยนั้น จะต้องไม่ยังความเสียหายให้แก่สถาบัน แก่มหาวิทยาลัยที่สังกัด (ไม่เสียหายของสถาบันของมหาวิทยาลัย) ไม่เอารัดเอาเปรียบอาจารย์เพื่อนร่วมงาน (ไม่ละเลยภาระหน้าที่ของตัวเองจนต้องหาคนอื่นมาทำแทน) นั่นคือ หลักความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขต

หลักความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขตนี้ เป็นหลักที่จะชี้แจงจำกัดสำหรับการแสวงหาผลประโยชน์ที่จะพึงเกิดขึ้นแก่ตัวอาจารย์เอง แต่เหนือหลักการนี้ ก็คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีความเป็นนักวิชาการ นั่นคือ มีคุณสมบัติต่าง ๆ ดังได้พรรณนาแล้วข้างต้น เมื่ออาจารย์มีความเป็นนักวิชาการแล้ว กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำทั้งในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัยจะมีส่วนส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และในการเสริมความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น และเป็นผลงานที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ไม่หยุดยั้ง ครอบคลุมทั้งที่เป็นนักวิชาการของอาจารย์ผู้นั้นยังมีอยู่และครอบคลุมเท่าที่สมองของอาจารย์ยังอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ เมื่อมีความเป็นนักวิชาการแล้ว การทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกมหาวิทยาลัยจะไม่เป็นข้ออ้างสำหรับการไม่มีเวลาผลิตผลงานวิชาการ และแม้กระทั่งการทำงานในหน้าที่หลัก (สอน) ในมหาวิทยาลัยก็ไม่เป็นข้ออ้างสำหรับการไม่มีเวลาผลิตผลงานวิชาการเช่นกัน

การมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับความเป็นนักวิชาการจะเป็นเสมือนกลไกภายในตัวบุคคลที่จะบังคับให้อาจารย์พยายามหาเวลาว่างสำหรับการแสวงหาความรู้ใหม่ความเข้าใจเพิ่มขึ้น และการเสนอผลงานวิชาการในรูปของการเขียนบทความวิชาการ รายงานวิจัย หนังสือและตำราต่าง ๆ สำหรับผู้ที่มีความเป็นนักวิชาการแล้ว เวลาว่างสำหรับการสร้างผลงานวิชาการเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมา การไม่มีเวลาว่างเป็นเพียงข้อ

อ้าง ที่ปกปิดความไม่เป็นนักวิชาการนั่นเอง โดยนัยนี้แล้ว อาจารย์ที่ไม่มีกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นนักวิจัยรับจ้าง ที่ปรึกษาในลักษณะต่าง ๆ ทำงานเป็นผู้จัดการบริษัท ผู้ออกแบบในการก่อสร้างประเภทต่าง ๆ แล้วอ้างว่าไม่มีเวลาสำหรับการผลิตผลงานวิชาการนั้น ก็เป็นอาจารย์ที่ไม่มีความเป็นนักวิชาการนั่นเอง พร้อม ๆ กับเป็นการยอมรับโดยเปิดเผยว่า การไปมีกิจกรรมอื่น ๆ นอกมหาวิทยาลัยนั้น ไม่ใช่เพื่อหาประโยชน์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน แต่เพื่อสร้างฐานะทางการเงินหรือฐานะทางการเมืองให้แก่ตัวเองนั่นเอง

สำหรับอาจารย์ที่มีกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัยมากมายจนกระทั่งไม่มีเวลาสำหรับภาระหน้าที่หลักในมหาวิทยาลัย (นั่นคือ ทำงานข้างนอกเต็มเวลา) จัดเป็นผู้ที่มุ่งยึดประโยชน์ส่วนตนแบบไม่มีขอบเขต นอกจากไม่มีความเป็นนักวิชาการแล้ว ยังไม่มีความเป็นอาจารย์ด้วยซ้ำไป อาจารย์ประเภทนี้ ก็ไม่น่าจะเรียกขานด้วยคำว่า “อาจารย์” ให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ความหมายของคำว่าอาจารย์ และเป็นอาจารย์ประเภทที่ไม่พึงปรารถนายิ่งกว่าอาจารย์ประเภทที่ทำกิจกรรมอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย แต่ไม่เคยมีหรือเกือบไม่มีผลงานวิชาการที่เป็นชิ้นเป็นอันตลอดเวลาสิบ ๆ ปี ที่อยู่ในมหาวิทยาลัย

ความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขตภายในกรอบของความเป็นนักวิชาการ ก็คือ การมีผลงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าแหล่งที่มาของผลงานวิชาการนั้นจะเกิดจากการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมโดยไม่มีค่าตอบแทนจากการรับจ้างวิจัยที่มีค่าตอบแทนสูง ๆ จากการรับเป็นที่ปรึกษาด้านต่าง ๆ จากการรับตำแหน่งเป็นผู้จัดการหรือกรรมการบริษัททั้งที่เป็นของตนเองหรือเป็นของผู้อื่น การมีผลงานอย่างสม่ำเสมอเช่นนี้ ก็เป็นการประกันว่าอาจารย์จะมีผลงานวิชาการมากทั้งปริมาณ

และสูงทั้งคุณภาพ ไม่ใช่มีเพียงพอตามเงื่อนไขขั้นต่ำสำหรับตำแหน่งทางวิชาการที่ตนกำลังต้องการได้รับ ไม่ทำให้อาจารย์ต้องผลิตผลงานวิชาการใหม่ ๆ ด้วยวิธีการเปลี่ยนชื่องานวิชาการเก่า โดยไม่มีการเปลี่ยนเนื้อหาถ้อยคำในงานเก่าเลย ไม่ทำให้อาจารย์ต้องกังวลกับจำนวนบรรทัดที่เขียน ขนาดหน้ากระดาษที่เสนอผลงาน ตัวพิมพ์เล็กตัวพิมพ์ใหญ่ ตลอดจนจำนวนหน้าของผลงานแต่ละชิ้น

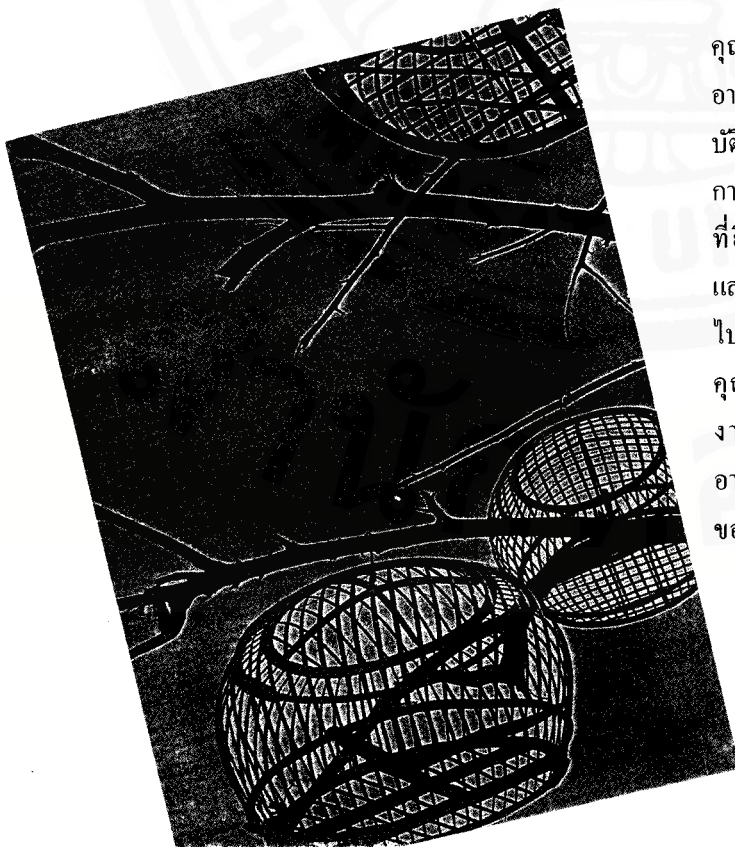
ความเห็นแก่ตัวที่มีขอบเขตภายในกรอบของความเป็นนักวิชาการและอาจารย์ ก็คือ การไม่เอารัดเอาเปรียบอาจารย์เพื่อนร่วมงาน โดยไม่ยอมหรือพยายามหลีกเลี่ยงภารกิจหลักที่ตัวเองต้องรับผิดชอบ ทำให้เพื่อนร่วมงานต้องทำภารกิจเพิ่มขึ้นอย่างไม่ชอบธรรม ในขณะที่ตัวเองสามารถมีรายได้สูงขึ้น เลื่อนฐานะในแวดวงสังคมหรือในแวดวงการเมือง ไม่เอารัดเอาเปรียบนิสิตนักศึกษา โดยไม่ยอมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเองเพื่อการสอนที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น หรือโดยไม่ยอม

เจียดเวลาเตรียมการสอน หรือโดยการปล่อยให้นิสิตนักศึกษาเรียนเองที่ขาดการแนะแนวอันถูกต้อง หรือโดยไม่ใส่ใจว่านิสิตนักศึกษาได้รับอะไรไปบ้างในชั้นเรียนที่ตนเองต้องรับผิดชอบ

โดยที่อาจารย์ก็เป็นคน นักวิชาการก็เป็นคน เป็นบุุคคลที่อ่อนด้อยของความเป็นมนุษย์ การอาศัยมโนธรรมอันเกิดจากการกล่อมเกลานิยัยใจคอของตัวเองเป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมนั้นย่อมมีโอกาสหย่อนยานได้ และอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่อาจไม่เหมาะสมเพื่อลดโอกาสของความหย่อนยานดังกล่าว ชุมชนมหาวิทยาลัยควมต้องมีระบบสิ่งจูงใจ (incentive system) ทำหน้าที่เป็นแรงเสริม (reinforcement) ให้อาจารย์หรือนักวิชาการมีพฤติกรรมที่นอกจากจะนำผลประโยชน์มาสู่ตัวอาจารย์เองแล้ว ยังได้สร้างผลประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมด้วยพร้อม ๆ กันไป

๘. คุณสมบัติสำหรับทุกอาชีพ

แม้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อภิปรายข้างต้นมุ่งไปที่ประเด็นคุณสมบัติที่จะนำไปสู่ “ความเป็นนักวิชาการ” ในหมู่อาจารย์ก็ตาม หากคิดให้ลึกไปอีกขั้นหนึ่งแล้ว คุณสมบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับความเป็นนักวิชาการนั้น ก็เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับบุคคลที่ยึดอาชีพต่าง ๆ ด้วย ซึ่งแน่นอนย่อมมีการเน้นและความสำคัญสัมพัทธ์ของแต่ละคุณสมบัติแตกต่างกันไปสุดแล้วแต่อาชีพ เมื่อพิจารณาห้รวมกันแล้ว ก็เป็นคุณสมบัติที่จะผลักดันให้บุคคลมีส่วนสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง และแก่วงการอาชีพนั้น ๆ กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความใฝ่รู้ในงานอาชีพของตนเอง การเรียนรู้และความชำนาญการก็จะมีโอกาส

เพิ่มขึ้น และเมื่อประกอบกับฉันทะในอาชีพที่เลือกทำ มีความขยันหมั่นเพียร ทั้งในการแสวงหาความรู้ความชำนาญการ และในการแสดงความรู้ความชำนาญการ นั้นให้แก่วงการอาชีพ และเมื่อมีความกล้าหาญที่จะเผยแพร่ความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพแล้ว บุคคลนั้นก็จะ เป็นประโยชน์ต่อสังคมของอาชีพนั้น ๆ พร้อม ๆ กับ สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตัวเองด้วย และเมื่อบุคคล นั้นมีจรรยาบรรณเป็นฐานของการเสนอความคิดและความเข้าใจที่ได้เกิดขึ้น ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีมโน-ธรรม มีความเห็นแก่ตัวที่อยู่ในขอบเขตอันสมควร ประสพการณ์และความรู้ที่เกิดขึ้น ความรู้ที่เผยแพร่ ก็ เป็นประสพการณ์ที่มีค่าและความรู้ที่มีเหตุมีผลตาม ตรรกศาสตร์ของตนเอง เป็นความรู้ที่กลั่นกรองตาม หลักการที่ถูกต้อง แต่ไม่เป็นความรู้ที่เกิดจากการบิด เบือนข้อเท็จจริงบางประการ ทำให้ความรู้นั้นเป็น ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมสำหรับวงการอาชีพนั้น ๆ อย่างแท้จริง ความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ไม่ได้สร้าง ขึ้นจากการเอาเรดเอาเปรียบผู้อื่นที่อยู่ในวงการอาชีพ เดียวกัน

โดยนัยนี้แล้ว นิสิตนักศึกษาที่ผลิตออกมา จากมหาวิทยาลัยเพื่อตอบสนองความต้องการทักษะ ต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจ ก็ต้องเป็นนิสิตนักศึกษาที่มี คุณสมบัติต่าง ๆ ที่พรรณนาข้างต้นด้วย เพื่อว่าเมื่อนิสิตนักศึกษาเหล่านี้จบออกไปทำงาน ยึดอาชีพต่าง ๆ ในสังคม จะได้เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเช่นนั้นติดตัว ในการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่นั้น ๆ และมีส่วนสร้าง สรรค์วงการอาชีพนั้น ๆ ให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นไป สำหรับสังคมส่วนรวม เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมมีนัยต่อว่า อา-จารย์ผู้ทำหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ นิสิต-ศึกษา ก็ต้องมีคุณสมบัติที่ย้ำแล้วข้างต้นด้วย มิฉะนั้น แล้วจะปลูกฝังนิสิตนักศึกษาให้มีคุณสมบัติที่พึงปรารถนา ได้อย่างไร เมื่อพิจารณาในลักษณะเช่นนี้แล้ว ความ

จำเป็นที่อาจารย์ต้องพัฒนา “ความเป็นนักวิชาการ” ให้ แก่ตนเอง ก็หนักแน่นยิ่งขึ้น เป็นทวีคูณ ถ้าหาก นิสิตนักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยขาดคุณสมบัติต่าง ๆ เช่นว่านี้แล้ว ผู้ที่ต้องรับผิดชอบความล้มเหลวดังกล่าว ก็คงไม่พ้นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทั้งหลายที่ยังขาด ความเป็นนักวิชาการ นั่นเอง

7. ความเป็นนักวิชาการและความสำเร็จ

การพัฒนา “ความเป็นนักวิชาการ” ในตัว อาจารย์นั้น ไม่ใช่สิ่งเดียวกับการพัฒนาให้เกิดความสำเร็จ ในหน้าที่การงานและความสำเร็จในชีวิต กล่าวคือ การ มีคุณสมบัติทั้งห้าประการ (ความรู้ ฉันทะ ความ ขยัน ความกล้าหาญและจรรยาบรรณ) อันเป็นฐานที่ ใช้สร้างความเป็นนักวิชาการ ไม่ได้ประกันเสมอไปว่า อาจารย์จะต้องมีผลงานวิชาการเป็นร้อย ๆ ชิ้น เป็นผู้ มีความรู้แก่กล้าทางวิชาการแบบไร้เทียมทาน จะต้อง เป็นพหูสูตรในทุกลักษณะทุกแง่มุมในศาสตร์ในแขนง วิชานั้น ๆ จะต้องเป็นศาสตราจารย์ที่ได้รับการยกย่อง โดยเพื่อนร่วมอาชีพด้วยกัน (ไม่ใช่โดยทางการที่ต้องยื่นคำ ร้องขอให้แต่งตั้งตัวเอง) การมีผลงานวิชาการมาก ๆ หรือการมีความรู้ที่ลุ่มลึกและกว้างขวาง เป็นเรื่อง ของพื้นฐานทางสมองประการหนึ่ง และความเข้มข้น ของคุณสมบัติรายการใดรายการหนึ่งหรือทั้งหมดในตัว อาจารย์แต่ละคนอีกประการหนึ่ง พื้นฐานทางสมอง และดีกรีของคุณสมบัติต่าง ๆ ในตัวอาจารย์ย่อมแตก ต่างกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และแน่นอนนำไปสู่ความ แตกต่างกันในด้านผลงานวิชาการทั้งในเชิงปริมาณและ ในเชิงคุณภาพ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ยังบังคับให้ทุกคนมี เหมือนกันไม่ได้ แต่สาระที่สำคัญที่ต้องการสื่อสารใน บทความนี้ ก็คือ คุณสมบัติที่ได้อ้างถึงทั้งห้าประการนั้น เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งถ้าอาจารย์จะมีลักษณะ ของความเป็นนักวิชาการในระดับหนึ่ง แต่ละระดับความ

เป็นนักวิชาการจะสูงหรือต่ำก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งต่างหาก ซึ่งไม่อาจวิเคราะห์ชี้ขาดลงไปได้

เมื่อพลังสมองต่างกันและคุณสมบัติทั้งห้าประการต่างกันด้วย ความสำเร็จในเชิงผลงานวิชาการย่อมไม่เท่ากัน สื่อความหมายต่อไปว่าความสำเร็จในหน้าที่การงานก็ย่อมไม่มีวันเท่ากัน นอกจากนี้แล้ว ความสำเร็จในหน้าที่การงานก็เป็นสถานภาพที่มีความหมายในเชิงสัมพัทธ์เท่านั้น นั่นคือ ความสำเร็จของอาจารย์คนหนึ่ง อาจไม่อยู่ในสายตาของอาจารย์คนหนึ่ง ซึ่งให้ความหมายแก่ความสำเร็จในหน้าที่การงานแตกต่างออกไป เรื่องของความสำเร็จก็เป็นเรื่องเฉพาะตัว สุดแล้วแต่เป้าหมายของการยึดอาชีพนั้น ๆ เช่นเดียวกัน เรื่องของความสำเร็จในชีวิตก็เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ไม่ใช่เรื่องที่สามารรถกำหนดให้เด็ดขาดลงไปได้ และไม่ควรมีใครรู้ดีว่า ชีวิตที่มีความสำเร็จนั้นคือชีวิตแบบใด และใครบ้างเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต แต่ความเป็นนักวิชาการเป็นสิ่งที่พอจะอภิปรายกันได้ในเชิงของเงื่อนไขขั้นต่ำ ในรูปของคุณสมบัติที่พึงมีในตัวบุคคล หากต้องการพัฒนาตัวเองให้มีความเป็นนักวิชาการเมื่ออยู่ในแวดวงของมหาวิทยาลัยหรือในแวดวงวิชาการ

8. อาจารย์และความเป็นนักวิชาการ : สรุป

“ความเป็นนักวิชาการ” ควรเป็นเงื่อนไขขั้นต่ำสำหรับการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่ก็น่าประหลาดใจที่ไม่มีการอภิปรายกันในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เลย (ทั้ง ๆ ที่มีการใช้คำว่า นักวิชาการ ทุกวันและอย่างกว้างขวาง) ว่า ความเป็นนักวิชาการนั้น คืออะไรกันแน่ แต่สถานการณ์เช่นนี้ไม่ควรจะบังเกิดขึ้นในแวดวงของมหาวิทยาลัย ที่อาจารย์ทั้งหลายได้ชื่อว่า เป็นนักวิชาการโดยอาชีพ แม้ว่าโดยความเป็นจริง อาจารย์เหล่านี้จำนวนมากไม่ใช่ นักวิชาการในความหมายที่แท้จริง และอาจกล่าวได้ว่าในแวดวงวิชา

การไทย และในแวดวงมหาวิทยาลัย คงมีคนจำนวนมากมายที่ไม่รู้แก่นแท้ของความเป็นนักวิชาการ สภาพไม่รู้เช่นนี้อาจศึกษาได้จากวิธีการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ การจะเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ก็ได้ รองศาสตราจารย์ก็ได้ หรือศาสตราจารย์ก็ได้ ไม่ได้เกิดจากการเสนอชื่อโดยเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยกัน หากแต่เกิดจากการเสนอตัวเอง เกิดจากการประเมินตัวเองว่ารู้มากแล้วและควรเป็นตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ ซึ่งก็มักจะทำกันทันทีที่มีผลงานวิชาการเท่ากับเงื่อนไขขั้นต่ำของตำแหน่งวิชาการนั้น ๆ อันเป็นสภาพที่ไม่ดีกว่าเงื่อนไขในอดีตที่เน้น “ความแก่” เป็นบรรทัดฐานของการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ในสภาพเช่นนี้ จึงไม่น่าประหลาดใจที่ในแวดวงมหาวิทยาลัย มีผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และแม้กระทั่งศาสตราจารย์ ที่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการยกย่องหรือเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมศาสตร์เดียวกันแขนงวิชาเดียวกัน วิธีการได้เป็นราชบัณฑิตในประเทศไทยก็เช่นกัน การเป็นราชบัณฑิตเกิดจากการขึ้นใบสมัครขอเป็น แทนการได้รับการยกย่องให้เป็น ผู้ที่ได้เป็นราชบัณฑิตจึงไม่เป็นที่ยอมรับนับถือในภูมิความรู้แต่ประการใด น่าจะถึงเวลาแล้วกระมังที่ต้องมีการอภิปรายกันว่า นักวิชาการคืออะไรกันแน่ และควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง

แต่ในการเริ่มต้นด้วยการนิยามว่า นักวิชาการคืออะไร เป็นการกิจที่หนักเกินไป เนื่องจากเป็นคำที่ทะเลหวมอยู่แล้ว และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากนัก ตรงกันข้าม ถ้าเริ่มต้นด้วยการถามว่า คุณสมบัตินี้อะไรบ้างที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการเป็นนักวิชาการ โอกาสที่จะหาจุดยืนร่วมกันก็ง่ายขึ้น พร้อม ๆ กับสร้างโอกาสให้มีการพัฒนา ความเป็นนักวิชาการ ในตัวอาจารย์ทั้งหลายได้ด้วย ที่ได้อภิปรายในหน้าต้น ๆ คือการเสนอคุณสมบัติที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการพัฒนาความเป็นนักวิชาการของผู้ที่ยึดอาชีพเป็นอาจารย์ แต่คุณภาพของความเป็นนักวิชาการจะดีหรือไม่สู้ดีนัก จะนำไปสู่

การมีผลงานวิชาการมากหรือน้อย มิใช่ประเด็นที่อภิปรายกันในที่นี้ ข้อยุติที่พอจะเสนอได้ก็คือ เมื่ออาจารย์มีความเป็นนักวิชาการแล้ว โอกาสที่จะผลิตผลงานวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่ตัวอาจารย์และแก่สังคมส่วนรวม ก็มีมากขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย แต่ความเป็นนักวิชาการเช่นว่านี้ จะทำให้เป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี ก็ต้องเป็นอีกประเด็นหนึ่งต่างหาก ความเป็นนักวิชาการในกรอบของเพื่อนร่วมงานที่นั่น อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นนักวิชาการที่ยึดผลประโยชน์ส่วนตัวที่มีขอบเขต เช่นเดียวกัน การเป็นอาจารย์ที่มีความเป็นนักวิชาการสูง ไม่ได้ประกันว่า อาจารย์ผู้นั้นจะเป็นนักบริหารที่ดีของคณะ ของสถาบัน หรือของมหาวิทยาลัย แต่นักบริหารของคณะ สถาบัน หรือมหาวิทยาลัย หรือนักบริหารในแวดวงของวิชาการ จะจัดเป็นนักบริหารที่ดีได้ก็ต่อเมื่อมีความเป็นนักวิชาการในตัวด้วย

เมื่ออาจารย์พัฒนาความเป็นนักวิชาการได้แล้ว การผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์จะไม่จำกัดอยู่กับการผลิตตามจำนวนขึ้นตามประเภทที่ระบุเป็นเงื่อนไขขึ้นต่ำของตำแหน่งทางวิชาการนั้น ๆ จะไม่จำกัดอยู่กับความต้องการได้รับสองชั้น การผลิตผลงานวิชาการก็เพื่อเผยแพร่ความคิดของตนเอง และเป็นการเชิดชวนให้มีการอภิปรายความถูกต้องของแนวคิดนั้น ๆ และโดยกระบวนการเช่นนี้เองที่ช่วยเพิ่มพูนความเข้าใจที่มีอยู่ และความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์กับศาสตร์กับแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ในสภาพเช่นนี้ การได้เลื่อนขั้นมากเลื่อนขั้นน้อย การได้เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ก็เป็นเสมือนผลพลอยได้ที่ยินดีได้รับ แต่ก็ไม่เสียใจเมื่อไม่ได้ การผลิตผลงานวิชาการจะเน้นในเรื่องเนื้อหา มากกว่าจำนวนหน้าที่ผลิต จำนวนบรรทัดที่พิมพ์ในหน้าหนึ่ง ๆ ขนาดตัวพิมพ์ ลักษณะของการพิมพ์ ประหนึ่งว่า จำนวนค่าของผลงานวิชาการมีความสำคัญกว่าตัวสาระเอง การผลิตผล

งานวิชาการเนื่องจากมีความคิดใหม่ความเข้าใจใหม่ที่จะเผยแพร่และเพื่อรอรับข้อวิพากษ์วิจารณ์จากเพื่อนร่วมวิชาการไม่ใช่ผลิตเพราะต้องการผลิตมากขึ้น ไม่ใช่ผลิตให้มากด้วยวิธีการให้ชื่อใหม่แก่ผลงานเก่า

ถ้าอาจารย์มีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นนักวิชาการแล้ว ชุมชนอาจารย์ก็จะมีโอกาสต้อนรับผลงานวิชาการที่เบิกทางใหม่ (path breaking) ที่ขยายพรมแดนแห่งความรู้ ที่เพิ่มความเข้าใจในความรู้แก่นิสิตนักศึกษาที่จะมีโอกาสได้อ่านตำราเรียนที่ทันสมัยด้วยความรู้เก่าที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ด้วยความรู้ใหม่ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาที่ก้าวหน้าไม่ซ้ำแบบใคร ด้วยการเขียนที่ไม่ได้ลอกเลียนงานของคนอื่นทั้งหน้าทั้งบทหรือทั้งเล่ม บรรยายากของมหาวิทยาลัยก็คงตื่นเต้นด้วยรายงานความก้าวหน้าทางวิชาการของเพื่อนร่วมงานร่วมมหาวิทยาลัย การพบปะสังสรรค์ในหมู่เพื่อนอาจารย์เพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่กำลังคิด ๆ กันอยู่ เพื่อถกประเด็นที่ยังไม่มั่นใจ ที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ ก็จะเป็นภาพที่พบเห็นกันทั่วไปทั้งในและนอกรั้วมหาวิทยาลัย

ในหมู่อาจารย์ทั้งหลายที่มีความเป็นนักวิชาการเต็มตัว เรามีโอกาสพบอาจารย์ที่ดีเป็นจำนวนมากตรงกันข้าม เราจะไม่มีโอกาสได้พบอาจารย์ที่ดีเลย เมื่ออาจารย์เป็นอาจารย์แต่เพียงชื่อและขาดความเป็นนักวิชาการในพฤติกรรมประจำวัน ■

บริษัท ส. แสงหัตถการ จำกัด

150/ 7-8 ถนนหลานหลวง กรุงเทพฯ 10100

โทร. 282-0732, 282-8089

รับทำการเจาะบ่อบาดาลด้วยเครื่องจักรทันสมัย
จำหน่ายเครื่องสูบน้ำบาดาล ยี่ห้อ FLOMASTER
และสกรีนกรองน้ำ WELLMASTER
จำหน่ายเครื่องกำจัดเหล็ก กำจัดความกระด้าง